

UN TEXT MISIONAR PROBLEMATIC: IOAN 20, 23 ȘI ACURATEȚEA TRADUCERII CELOR DOUĂ VERBE PRINCIPALE (ἀφίενται și κεκράτηνται)¹

CĂTĂLIN VARGA*

REZUMAT. Una dintre temele centrale ale Ortodoxiei este sacerdotalismul, taina preoției ce reiese din acest text ioaneic, în care apostolii sunt trimiși la misiune, investiți fiind cu puterea de a lega sau dezlega păcatele oamenilor. Problema care se ridică este legată de traducerea celor două perfecte ἀφίημι („a lăsa, a ierta”) și κρατέω („a ține”), care în unele manuscrise ale Noului Testament (*Codex Sinaiticus*; *Codex Alexandrinus*; *Codex Bezae*), în câteva lecionare și în unele ediții critice (*Westcott and Hort*; *Nestle’s Greek New Testament*), apar a fi verbe la perfect.

Potrivit gramaticii limbii Noului Testament, perfectul prezintă o acțiune trecută și încheiată pentru observator. Astfel că Iisus îi înștiințează pe apostoli că vor trebui să-i ierte pe toți aceia care au fost deja iertați. Potrivit acestui scenariu, întreaga lor misiune se rezumă la autentificarea acțiunilor care s-au consumat deja în numele lor pentru binefacerea poporului. Cercetarea de față se concentrează asupra acestei problematici, subliniind rolul indicativului prezent al celor două verbe principale precum sunt întâlnite ele în tradiția bizantină a manuscriselor Noului Testament și în *Codex-ul Vaticanus*. Contextul largit al versetului prezintă suflarea Duhului Sfânt peste apostolii prezenți, de către Hristos Cel Înviat, transformându-i pe aceștia într-o creație nouă, specifică post-pascală, oferindu-le prin aceasta puterea și autoritatea necesară de a ierta păcatele. De aceea consider că prezența perfectului în logica acestui text, nu poate fi decât rezultatul unor greșeli ale scribilor. Diferența dintre prezentul ἀφίενται și perfectul ἀφέωνται este dată de schimbarea a două litere în interiorul cuvântului, o eroare care s-ar fi putut înregistra în lumea scribilor Noului Testament.

Stabilirea indicativului prezent al acțiunii, devine o sarcină stringentă în lumea ortodoxă a studiilor biblice, deoarece în logica acestei moșteniri patristice, întregul nostru program misionar câștigă credit.

Cuvinte cheie: modul perfect, indicativul prezent, sacerdotalism, erori scribale, traduceri moderne

---

¹ Referat susținut în cadrul lucrărilor Simpozionului Internațional „Misiunea parohiei și a mănăstirii într-o lume în continuă schimbare”, organizat de Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, în perioada 2-5 noiembrie 2015.

* Pr. dr., Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca, Romania, email: catalinvarga1987@gmail.com.

Introducere

Prima scenă a arătării lui Iisus Cel Înviat apostolilor Săi se petrece exact în seara Învierii într-un loc unde aceștia stăteau ascunși de frica iudeilor (*In* 20, 19-25). Aici printr-o acțiune simbolică, Hristos suflă (*ἐνεφύσησεν*) peste apostoli dăruindu-le Sfântul Duh, Care se va manifesta prin ei oferindu-le puterea de a lega și dezlega păcatele oamenilor: "Ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἂν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται („cărora le veți ierta păcatele, li se vor ierta; cărora le veți ține, ținute vor fi – 20, 23")². Folosirea acestui verb (*ἐμφυσάω* – „a sufla”) nu este întâmplătoare, Evanghelistul Ioan alege exact același verb care se folosește și la crearea omului (*Fc* 2, 7³) dar și în viziunea profetului Iezechiel când Dumnezeu îi poruncește să profețească Duhului spre a sufla peste un câmp de oase omenesti, cu scopul de a le învia (*Iz* 37, 9⁴). Ceea ce dorește să ne transmită textul în subsidiar, este tocmai schimbarea personalității apostolilor, înviați prin Duhul Sfânt la o viață nouă, un act specific zilei Învierii. Rolul lor este din acest moment bine conturat, acela de a vesti Evanghelia lui Iisus la toate neamurile, tocmai de aceea textul acesta ioanic este unul profund misionar.

Problemele cu privire la acest text apar atunci când cercetători ca J.R. Mantey⁵ și Morton S. Enslin⁶ vorbesc despre cele două verbe principale care apar în unele manuscrise importante ale Noului Testament la timpul perfect (Ⲛⲥ A D), și anume *ἀφέωνται* respectiv *κεκράτηνται*, și care spun ei, dau impresia din punct de vedere gramatical, că nu mai este nevoie de intervenția preotului în problema dezlegării păcatelor, din moment ce ele au fost deja iertate. Potrivit

² Stelian Tofană, *Introducere în studiul Noului Testament: Evangheliile după Luca și Ioan. Problema sinoptică*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001, p. 332; Maurice A. Robinson, William G. Pierpont, *The New Testament in the Original Greek. Byzantine Textform*, Chilton Book Publishing, Southborough, 2005, p. 245; Bartolomeu Valeriu Anania, *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009, p. 1581.

³ Sf. Grigorie de Nazianz spune că sufletul nostru este însăși suflarea (*ἐμφυσάω*) lui Dumnezeu, o substanță divină amestecată cu una pământească, o rază de lumină închisă într-o cușcă, însă una cu totul divină și neschimbătoare. A se vedea Grigorie de Nazianz, *Dogmatic Hymns VII*, PG 37, col. 446.

⁴ Oasele erau intacte dar aveau nevoie de viață, un ultim act de putere trebuia să le aducă la înviere, aceasta se petrece sub acțiunea Duhului (ruah) lui Dumnezeu, care suflă și trezește la o nouă viață întreaga omenire. A se vedea G.A. Cooke, *A Critical and Exegetical Commentary on the Book of Ezekiel*, coll. *International Critical Commentary*, T.&T. Clark, Edinburgh, 1951, p. 399.

⁵ J.R. Mantey, „The Mistranslation of the Perfect Tense in John 20: 23, Mt 16: 19 and Mt 18:18”, în: *Journal of Biblical Literature*, (1939), 3, p. 243.

⁶ Morton S. Enslin, „The Perfect Tense in the Fourth Gospel”, în: *Journal of Biblical Literature*, (1936), 2, p. 129.

gramaticii limbii grecești⁷, perfectul prezintă o acțiune trecută care s-a împlinit deja în momentul în care ea este prezentată cititorului, sau prezintă efectiv continuarea logică a unei acțiuni împlinite, de unde rezultă că Iisus Hristos îi înștiințează pe ucenici, că trebuie să-i ierte și ei pe aceia care au fost deja iertați de Dumnezeu. În acord cu acest scenariu, misiunea episcopului sau a preotului se rezumă doar la a constata o realitate deja consumată, cea a iertării păcatelor, lui revenindu-i doar sarcina observatorului din oficiu.

Cercetarea noastră vizează tocmai această problematică a celor două verbe principale, insistând pe tradiția bizantină a manuscriselor cât și pe *Codex Sinaiticus* care oferă o altă perspectivă a misiunii apostolilor, prin propunerea indicativului viitor (αφεθησεται) respectiv a indicativului prezent (ἀφίενται), și care oferă suport teologiei sacerdoțiului. Un alt exemplu care va întări linia tradițională interpretativă va fi evidențierea subjunctivului aorist (ἀφῆτε) care nu poate avea nici o valoare gramaticală logică în textul de față, dacă este pus în imediata apropiere a verbului la perfect ἀφέωνται.

Cele două verbe principale: ἀφίενται (“le sunt iertate”) și κεκράτηνται (“sunt ținute”)

Cercetătorul J.R. Mantey⁸ susține faptul că scribii au modificat perfectul ἀφέωνται în indicativul prezent ἀφίενται respectiv în indicativul viitor αφεθησεται după cum se regăsește în $\aleph$ și în ediția Tischendorf⁹, alterând textul original, tocmai pentru a păstra cu obstinație doctrina sacerdoțiului. Diferența gramaticală dintre perfectul și prezentul verbelor este dată de schimbarea a două litere: $\aleph$ respectiv $\acute{\epsilon}\omega$ – pentru prima variantă dezlegarea de păcate ca acțiune proprie episcopului sau preotului, având acoperire scripturistică. Desigur că aceste variante textuale sunt efectiv rezultatul unor erori ale scribilor neintenționate în majoritatea cazurilor, dar ele la fel de bine pot apărea și pe fondul unor premise teologice¹⁰. Principalele variantele textuale sunt următoarele:

⁷ Friedrich Blass, *Grammar of New Testament Greek*, Macmillan and Co., New York, 1905, pp. 198-199; Jeremy Duff, *The Elements of New Testament Greek*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005, pp. 179-180; F. Blass, A. Debrunner, *A Greek Grammar of the New Testament and Other Early Christian Literature*, Cambridge University Press, Cambridge, 1961, pp. 175-176.

⁸ J.R. Mantey, „The Mistranslation of the Perfect Tense in John 20: 23...”, p. 244.

⁹ Helen and Kirsopp Lake, *Codex Sinaiticus Petropolitanus*, Clarendon Press, Oxford, 1911, p. 161; Constantinus Tischendorf, *Novum Testamentum Graece et Latine*, Hermann Mendelssohn, 1858, p. 418.

¹⁰ David Noel Freedman, David Miano, „Slip of the Eye: Accidental Omission in the Masoretic Tradition”, în: Glen G. Scorgie, Mark L. Strauss, Steven M. Voth (eds.), *The Challenge of Bible Translation*, Zondervan, Grand Rapids, [Michigan], 2003, pp. 273-284.

⌘: Ἀν τινων ἀφήται τας ἀμαρτίας ἀφεθήσεται¹¹ αυτοῖς εἰν δε τινων κρατηνται κεκρατηνται

A: εἰν τινων ἀφήτε τας ἀμαρτίας ἀφείωνται¹² αυτοῖς εἰν τινων κρατητε καικρατηνται

B^b: ἀν τινος ἀφήτε τας ἀμαρτίας ἀφίενται¹³ αυτοῖς ἀν τινος κρατητε κεκρατηνται¹⁴

După cum se poate observa, principalele diferențe textuale sunt date de cele trei timpuri ale verbelor, în funcție de manuscrisul pe care îl folosim: la trecut avem perfectul ἀφείωνται care neagă orice dimensiune sacerdotală a textului; la prezent avem indicativul ἀφίενται care face referire la acțiunea personalului clerical de-a dezlega păcatele oamenilor și mai avem varianta la viitor ἀφεθήσεται care plasează întreaga acțiune într-un viitor posibil. Stabilirea expresiei originale este o sarcină dificilă, și se va realiza doar după ce vom iniția câțiva pași metodologici.

Stabilirea variantei originale a primului verb principal (ἀφείωνται sau ἀφίενται)

Este arhicunoscută „teoria substituției” în domeniul criticii textuale a Noului Testament, ea se referă la locurile biblice în care un cuvânt sau o întreagă frază este înlocuită de-o altă variantă de către scribi. Nevoia de

¹¹ Verbul acesta care este la indicativ viitor se folosește de cele mai multe ori în situațiile rezervate subjunctivului aorist care îți oferă doar contemplarea unei acțiuni teoretic realizabile, deci se poate și ca acțiunea să nu mai aibă loc. În cazul nostru se poate traduce prin: „vor fi iertate” într-un viitor posibil și precis, însă doar dacă clericul oferă dezlegarea, deoarece subjunctivul aorist ἀφῆτε care se traduce corect prin „dacă veți ierta”, se referă la acțiunea clerului. Aceeași valoare gramaticală întâlnim și în textul din 4, 14 unde indicativul viitor δώσω „îi voi dăru [lui]” intră în strânsă legătură cu subjunctivul aorist πῆ „dacă va bea [cineva]”. Iar aceste două clauze principale doar în această interdependență pot căpăta un sens logic: Hristos va dăru într-un viitor precis apa vie doar celui care o va cere. A se vedea Daniel B. Wallace, *Greek Grammar Beyond the Basics*, Zondervan Publishing House, Grand Rapids, [Michigan], 1996, p. 571.

¹² Conform valorii de perfect a verbului, reiese că acțiunea iertării păcatelor a fost deja oferită și că apostolilor li se dăruiește doar această putere de a certifica în fața lui Dumnezeu această realitate, ei devenind astfel subiecți statici, fără o intervenție activă.

¹³ Verbul ἀφίενται la indicativ prezent, varianta textuală cea mai deasă întâlnită în lumea manuscriselor, se traduce corect prin „le sunt iertate”. Important de reținut faptul că în ciuda textului receptat de majoritatea edițiilor critice ale Noului Testament care folosesc varianta perfectului ἀφείωνται, celebra ediție critică IGNTP IV stabilește prezentul ἀφίενται ca variantă originală recunoscută în textul grec pe care îl propune. A se vedea *The New Testament in Greek IV: The Gospel According to St. John*, în: U.B. Schmid, W.J. Elliott, D.C. Parker (eds.), *The American and British Committees of the International Greek New Testament Project*, vol. 2: *The Majuscules*, Brill, Leiden, 2007, p. 538.

¹⁴ Ultima clauză principală κεκράτηνται varianta cea mai întâlnită în majoritatea manuscriselor, are valoarea de perfect, diateza pasivă, ceea ce arată că subiectul suferă pasiv acțiunea completă a legării păcatelor, acțiune certificată de Hristos Însuși. De aceea, traducerea acurată este următoarea: „sunt ținute”, respectând atât perfectul cât și pasivul.

armonizare a textului a fost raționamentul multor copiiști, însă putem discuta fără îndoială și despre alte tendințe. Cercetătorii K. Elliott și I. Moir¹⁵ sunt de părere că pentru a rezolva această problemă textuală sunt necesari câțiva pași metodologici: stabilirea contextului lărgit al episodului studiat, urmărirea dezvoltărilor teologice ce-au urmat în Biserică, studierea istoriei efectelor textului în mediile eclesiale etc. Sunt câteva direcții pe care vom încerca să le atingem, însă vom analiza în special mulțimea variantelor textuale, vom interpreta gramatical și teologic textul, dar vom fi atenți și la interpretarea patristică cea mai apropiată ca timp de redactarea textului, decantând informații valoroase în încercarea noastră de-a stabili varianta cea mai apropiată ca sens de originalul ioaneic.

Primele dovezi în privința sacerdotalismului sunt mărturiile interne ale textului, acțiunea de suflare (ἐνεφύσησεν) a Mântuitorului Hristos anunță o nouă realitate, schimbarea condiției apostolilor de până atunci, ei primind puterea de a ierta păcatele prin lucrarea Sfântului Duh. Evanghelia după Ioan prezintă un interes sacramental aparte, pâinea este înțeleasă de către Sfântul Ioan ca trup al lui Hristos oferit pentru viața noastră veșnică (6, 53), la fel cum apa intră în strânsă legătură cu Sfântul Botez (3, 5), exceptând câteva cazuri (4, 10-15; 7, 37-39). Aceste realități sacramentale erau în mintea Sfântului Ioan, așa cum o altă realitate, cea a iertării păcatelor, era în viziunea primilor creștini¹⁶. Această „cincizecime ioaneică” din (20, 22) nu are nici o altă paralelă în Evanghelii, ci pare mai degrabă o versiune independentă¹⁷ a celei din (FA 2), iar contribuția Sfântului Ioan în domeniul pnevmatologiei este importantă: Duhul este numit „Mângâietorul”, adevăr pe care Evanghelistul Ioan îl primește prin revelație directă¹⁸. Devine foarte important de subliniat faptul că doar după ce Hristos îi repune pe apostoli în poziții misionare cheie, suflă asupra lor Duh Sfânt primind astfel puterea de-a ierta păcatele oamenilor, dar și harul necesar de-a rămâne stâlpi ai credinței

¹⁵ Keith Elliott, Ian Moir, *Manuscripts and the Text of the New Testament: An Introduction for English Readers*, T&T Clark, Edinburgh, 1995, p. 50.

¹⁶ Clarence T. Craig, “Sacramental Interest in the Fourth Gospel”, în: *Journal of Biblical Literature*, (1939), 1, p. 35; Ruben Zimmermann, „Symbolic Communication between John and His Reader: The Garden Symbolism in John 19-20”, în: Tom Thatcher, Stephen D. Moore (eds.), *Anatomies of Narrative Criticism: The Past, Present and Futures of the Fourth Gospel as Literature*, Society of Biblical Literature, Atlanta, 2008, p. 222: „În termenii ioaneici, simbolurile anulează diferența dintre lumea de sus și lumea de jos, fără a-și pierde din valoarea lor, altele reprezintă în schimb voalarea unor dimensiuni sacramentale. În general simbolismul ioaneic poate fi sistematizat astfel: metaforic, narativ, cu dublu înțeles, ironic, tematic, scriptural și sacramental”.

¹⁷ Unii cercetători susțin că această investire cu Duh Sfânt peste apostoli, nu este altceva decât o anticipare a coborârii Duhului Sfânt la Cincizecime (FA 2), însă aceasta nu înseamnă că Duhul nu era prezent în apostoli înaintea acestui grandios eveniment din istoria creștinismului (In 7, 39; 14, 16-17). A se vedea *ESV Study Bible*, Lane T. Dennis, Wayne Grudem, J.I. Packer (eds.), Crossway, Wheaton, [Illinois], 2008, p. 2070.

¹⁸ C.H. Dodd, *Historical Tradition in the Fourth Gospel*, Cambridge University Press, 1965, p. 144.

creștine¹⁹. Este vorba despre o comunicare funcțională a Duhului, spune A. Scrima²⁰, oferită apostolilor cu scopul precis de a-i ajuta să îndeplinească un rol specific care ține de viziunea Sfântului Ioan asupra Duhului. Iisus Hristos a venit pentru a ridica păcatul lumii (*In* 1, 29), iar acum prin intermediul aceluiași Duh, ucenicii și apostolii vor avea, în baza misiunii încredințate lor de către Hristos (20, 21), menirea de a discerne între cei cărora li se vor ierta păcatele și cei cărora li se vor ținea. Ei primesc în fond misiunea de a lăsa să opereze Duhul, revenindu-le doar să discearnă între cei care și-au adâncit credința în Hristos și cei cărora le lipsește această cunoaștere. Prin urmare, răspunsul acelora care vor asculta Evanghelia, va fi unul decisiv în problema iertării păcatelor lor de până atunci, fie vor crede și vor fi iertați și înviați la o nouă viață prin suflarea (ἐμφυσάω) Duhului, fie vor rămâne morți în păcatele lor²¹. Iar prin această hirotesie directă prin succesiune apostolică, însăși Preoția lui Hristos este comunicată episcopilor și preoților Bisericii²². Un aspect deloc de neglijat, este prezența diatezei pasive a celor două verbe principale (a ierta/a ținea), ele funcționând ca pasive divine, evidențiind faptul că Dumnezeu este cel Care iartă păcatele, desigur la intervenția ucenicilor²³.

Varianta la indicativ prezent ἀφιενται²⁴ rămâne cea mai citată și mai prezentă în manuscrisele și lecționarele Noului Testament (B² K N W Γ Δ Θ 078. 33. 700. 892^s. 1241. 1424 și majoritatea manuscriselor de tradiție siriacă²⁵), dar și în scrierile părinților Bisericii²⁶ (Origen, Eusebiu, Serapion, Vasile cel Mare,

¹⁹ Gitte Buch-Hansen, *It is the Spirit that Gives Life. A Stoic Understanding of Pneuma in John's Gospel*, în: James D.G. Dunn, Carl R. Holladay, Michael Wolter (eds.), *Beihefte zur Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft und die Kunde der älteren Kirche*, vol. 173, De Gruyter, Berlin, 2010, p. 399.

²⁰ André Scrima, *Comentariu Integral la Evanghelia după Ioan*, Humanitas, București, 2008, p. 394.

²¹ J.M.C. Scott, *John*, în: James D.G. Dunn, John W. Rogerson (eds.), *Eerdmans Commentary on the Bible*, William B. Eerdmans Publishing, Grand Rapids, [Michigan], 2003, p. 1209.

²² *The Orthodox Study Bible*, Eugen Pentiu, Jack Norman Sparks, J. Richard Ballew (eds.), Thomas Nelson, Nashville, 2008, p. 1465.

²³ Colin G. Kruse, *Ioan: Introducere și comentariu*, Editura Scriptum, Oradea, 2010, p. 391.

²⁴ Cercetătorul B. Metzger susține că atât prezentul ἀφιενται cât și viitorul αφεθησεται nu sunt altceva decât niște simplificări ulterioare ale scribilor, cu scopul de a limpezi textul, însă din păcate ele îl slăbesc. A se vedea Bruce M. Metzger, *A Textual Commentary on the Greek New Testament*, United Bible Societies, London, 1971, p. 255.

²⁵ Barbara and Kurt Aland, Johannes Karavidopoulos, Carlo M. Martini, Bruce M. Metzger, *The Greek-English New Testament*, Crossway, Wheaton, [Illinois], 2012, p. 746.

²⁶ Barbara Aland, Kurt Aland, Johannes Karavidopoulos, Carlo M. Martini, Bruce M. Metzger, *The Greek New Testament*, United Bible Societies, Stuttgart, 2014, p. 391. Varianta la indicativul perfect αφεωνται este regăsită în doar câteva manuscrise și lecționare (a² A D 050. 33^{vid}. 205. 565) și la doar câțiva părinți (Ioan Gură de Aur, Chiril al Alexandriei și Ioan Damaschin), însă varianta ce formează indicativul viitor αφεθησεται se regăsește la mai mulți părinți și scriitori bisericești (la Origen tradus în latină, la Ambrozio al Milanului în trei din cele cinci ocurențe, la Ieronim în una din cele trei ocurențe, la Augustin în patrusprezece din cele nouăsprezece ocurențe, Novațian, Ciprian al Cartaginei, Pseudo-Priscilian, Gaudențiu, Niceta), dar și în „Itala”, „Vulgata”, în tradiția siriacă, armeană și coptă a traducerilor Evangheliei după Ioan.

Chiril al Ierusalimului, Didim cel Orb, Sever, Chiril al Alexandriei, Ambrozie al Milanului, Ieronim, Augustin). Dat fiind faptul că $\alpha\phi\epsilon\nu\tau\alpha\iota$ („le sunt iertate”) este varianta textuală cea mai prezentă în conștiința Bisericii, și că diferența dintre ea și perfectul $\alpha\phi\epsilon\omega\nu\tau\alpha\iota$ este dată doar de două litere schimbate în interiorul cuvântului, și anume $\iota\epsilon$ / $\epsilon\omega$, suntem îndreptățiți să suspectăm prezența unor erori ale scribilor, intenționate sau neintenționate. Cercetătorul J. Roysse²⁷ se arată foarte sceptic în ceea ce privește acuratețea tehnicii de copiere a Evangheliei după Ioan, scribul dând dovadă de foarte mult subiectivism, el nu copiază pur și simplu cuvintele, el vede dincolo de limbaj, spre conținutul textului, și îl multiplică de cele mai multe ori folosind cuvintele sale proprii, operând în text după bunul său plac (sunt identificate un număr de 227 astfel de creații²⁸).

Versetul începe cu particula $\epsilon\nu$ pe care noi o vom traduce prin „dacă”, și care la fel de bine mai poate însemna și „când [veți ierta²⁹]”. Pronumele nehotărât $\tau\iota\nu\omega\nu$ pe care îl vom traduce prin „căroră” ține locul pluralului, însă există suficientă acoperire textuală pentru a putea folosi singularul „celui, cuiva, careva³⁰”. Accentul cade pe verbul subjunctiv aorist $\alpha\phi\eta\tau\epsilon$ „[dacă] veți ierta” care are rolul de a sublinia adevăratul săvârșitor al acțiunii, deci totul rămâne la decizia apostolilor. Din punct de vedere gramatical, aoristul vizează acțiunea în întregul ei, fără a determina când începe și unde se sfârșește ea. Subjunctivul este unul dintre cele trei moduri virtuale ale limbii grecești, iar spre deosebire de optativ care traduce acțiunea oferindu-i siguranța realizării ei, subjunctivul comunică o acțiune posibilă, contemplată teoretic ca realizabilă. Subjunctivul aorist, nepurtând informație temporală, se traduce întocmai ca subjunctivul prezent, diferența fiind legată doar de aspect³¹; de aceea traducerea corectă este: „[dacă] veți ierta”. După cum se

²⁷ James R. Roysse, *Scribal Habits in Early Greek New Testament Papyri*, Bart D. Ehrman, Eldon J. Epp (eds.), *New Testament Tools, Studies and Documents*, vol. 36, Brill, Leiden, 2008, p. 123.

²⁸ O altă eroare de copiere avem în imediata apropiere a textului studiat, în 20, 11, unde potrivit unor manuscrise, Maria Magdalena stătea în afara mormântului și plângea ($\text{Μαρία δὲ εἰστήκει πρὸς τὸ μνημεῖον ἔξω κλαίουσα}$), însă dacă urmărim martorul a reiese că stătea în interiorul mormântului plângând ($\text{Μαριαμ δε ἰστηκει εν τω μνημιω κλαιουσα}$). Dilema este dacă adverbul $\epsilon\acute{\xi}\omega$ („afară”) este varianta originală sau pur și simplu rodul unei intervenții arbitrare. A se vedea John William Burgon, *The Causes of the Corruption of the Traditional Text of the Holy Gospels*, George Bell and Sons, London, 1896, p. 90.

²⁹ F. Blass, A. Debrunner, *A Greek Grammar of the New Testament and Other Early Christian Literature*, University of Chicago, 1961, p. 107.

³⁰ Raymond E. Brown, *The Gospel According to John (XIII-XXI)*, în: William Foxwell Albright, David Noel Freedman (eds.), *The Anchor Bible*, vol. 29A, Doubleday, New York, 1970, p. 1023.

³¹ Daniel B. Wallace, *Greek Grammar beyond the basics...*, pp. 461-462; Robert E. Van Voorst, *Building your New Testament Greek Vocabulary*, Society of Biblical Literature, Atlanta, 2001, p. 86; Buist M. Fanning, *Verbal Aspect in New Testament Greek*, Clarendon Press, Oxford, 1990, pp. 393-396; Ernest de Witt Burton, *Syntax of the Moods and Tenses in New Testament Greek*, T.&T. Clark, Edinburgh, 1898, pp. 17-31. Erich Happ, Friedrich Maier, Alfred Zeller, *Grammatik. Lautlehre, Formenlehre, Satzlehre*, Bayerischer Schulbuch Verlag, München, 1981, p. 47.

poate bine observa, iertarea păcatelor oamenilor este condiționată de iertarea pe care apostolii trebuie să o dăruiască, iar potrivit acestei construcții ioaneice care folosește subjunctivul, reiese că fără dezlegarea dată în prealabil de slujitorii Bisericii prin lucrarea Duhului Sfânt, nici Hristos nu dezleagă păcatele oamenilor. Tocmai de aceea, verbul la indicativul perfect *αφεωνται* care comunică o acțiune încheiată și irevocabilă pentru observatorul prezent, nu are ce căuta în logica gândirii teologice a acestei construcții care alege să folosească ca decliv al desfășurării acțiunii, subjunctivul aorist. Cea mai plauzibilă variantă, din punct de vedere gramatical, este cea a indicativului prezent *αφιενται* care singură poate pune în valoare rolul subjunctivului *ἀφῆτε* care mai poate însemna și un act definitiv al iertării³², și implicit rolul clerului în această problematică a dezlegării păcatelor oamenilor. Dacă indicativul perfect ar fi varianta originală, atunci subjunctivul nu mai are ce căuta în acest text cel puțin³³, fiindcă ar rezulta o propoziție văduvită de un înțeles logic și teologic, dar *ἀφῆτε* este prezent în toate manuscrisele de care dispunem la momentul acesta, ceea ce înseamnă că preoții și episcopii care sunt în Duhul Sfânt joacă un rol cheie în această chestiune. Însă să nu uităm nici de pasivul divin al verbelor³⁴, care țintește către acțiunea întreprinsă de Hristos, de aceea putem parafraza textul astfel: „Când voi iertați păcatele oamenilor, în acel moment și Dumnezeu le iartă, rămânând iertate pentru totdeauna³⁵”.

Un răspuns interesant ne este dat de către profesorul H.Cadbury, care mergând, spre deosebire de noi, pe linia perfectului *αφεωνται* ajunge tot la același rezultat al prezenței sacerdotalismului în text. Perfectele din text se regăsesc în apodoza unor condiționale generale introduse de particula *ἄν τινων*. Condiționalele generale sunt dificil de limitat la timpurile verbale, și nici nu este nevoie susține Cadbury³⁶. Întrebarea este dacă un perfect din apodoză indică o acțiune sau o

³² Edwin A. Abbott, *Johannine Grammar*, Adam and Charles Black, London, 1906, p. 377.

³³ În textul geamăn din *Matei 16, 19* cele două verbe *δεδεμένον* („lega”) respectiv *λελυμένον* („dezlega”) sunt perfecte secundate de subjunctive aoriste. Spre deosebire de *Ioan 20, 23* această construcție gramaticală pe lângă înțelesul ei logic prezintă și unul teologic sacramental, deoarece aceste două verbe principale funcționează ca perfecte viitoare pasive, după următoarea schemă mateiană: „dacă veți lega pe pământ... vor fi legate și în ceruri”. Însă această acțiune nu trebuie înțeleasă, după cum R. France ne propune, că de fapt Sfântul Petru prin decizia sa urmărește împlinirea unui plan al providenței prestabilit, și că păcatele pe care el le dezleagă au fost deja dezlegate în ceruri. A se vedea R.T. France, *The Gospel of Matthew*, în: Ned B. Stonehouse, F.F. Bruce, Gordon D. Fee (eds.), *The New International Commentary on the New Testament*, William B. Eerdmans Publishing House, Grand Rapids, 2007, pp. 626-627.

³⁴ Craig S. Keener, *The Gospel of John: A Commentary*, vol. 2, Baker Academic, Grand Rapids, 2003, p. 1206.

³⁵ Raymond E. Brown, *The Gospel According to John...*, p. 1024.

³⁶ Henry J. Cadbury, „The Meaning of John 20: 23, Matthew 16: 19 and Matthew 18: 18”, în: *Journal of Biblical Literature*, (1939), 3, p. 251.

condiție anterioară timpului folosit în protază, că nu este așa, ne arată textele din (1 In 2, 5; Ib 2, 10; Rm 14, 23; 13, 8). Putem spune fără îndoială că acțiunea sau condiția pe care perfectul o implică, nu este întotdeauna antecedentă celeilalte clauze. Exemple similare ale acestui perfect se regăsesc în (Rm 7, 2; 1 Cor 7, 39) care sunt de fapt niște „perfecte pentru un viitor perfect”, iar în acest categorial putem include și In 20, 23³⁷. Ceea ce profesorul Cadbury vrea să spună este că și dacă alegem perfectul *αφεωνται* nu greșim cu nimic față de nuanța sacerdotalismului impus de acest text, pentru că în majoritatea cazurilor, perfectul folosit în apodoză, în cazul nostru: „au fost deja iertate”, nu indică neapărat finalizarea acestei acțiuni la momentul observatorului actual, și nici vreo acțiune precedentă verbului din protază, în cazul nostru cea a iertării păcatelor. Prin urmare, prezența acestui perfect nu indică faptul că păcatele au fost deja iertate de Dumnezeu, și că preoții doar trebuie să certifice acest adevăr, după cum sugerează unii cercetători, fiindcă finalizarea acțiunii de iertare a păcatelor nu este dată de acest perfect *αφεωνται* ci de decizia inspirată a clerului de a acționa în acest sens – de aici și prezența logică a subjunctivului *ἀφῆτε*. Intervenția profesorului Cadbury este salutară, însă nu vom considera-o exhaustivă, deoarece acest principiu al perfectelor din apodoză nu subscrie întregului areal noutestamentar. Sunt și cazuri în care același perfect din apodoză, indică finalizarea și completarea acțiunii, și pe care-l întâlnim în texte ca (Mt 16, 19; 18, 18; Lc 5, 20; 7, 47 etc.).

Ocurența perfectului *αφεωνται* în câteva manuscrise importante ale Noului Testament, cu specială referire la textul din In 20, 23 nu poate fi decât rezultatul unei imixțiuni, prin care scribii, probabil motivați la nivel teologic, au decis să schimbe valoarea gramaticală a verbului, inoculând ideea că doar păcatele care vor fi mai întâi iertate direct de către Hristos, vor putea fi iertate și de către clerul Bisericii³⁸. O decizie care răstoarnă tradiția Bisericii de până

³⁷ Henry J. Cadbury, „The Meaning of John 20: 23...”, p. 252.

³⁸ Sunt cunoscute și alte intervenții de substrat teologic în istoria Bisericii, nu vom ști cu siguranță niciodată cine au fost aceștia și câte astfel de intervenții subiective au lăsat în urma lor, însă putem intui care au fost motivațiile lor. În general sunt de natură doctrinară, și survin pe fondul derulării disputelor hristologice ale primelor secole creștine, iar mulți dintre părinții Bisericii (Irineu, Clement, Tertulian, Eusebiu), îi acuzau pe eretici de această practică a denaturării cuvintelor Scripturii, cu scopul de a-și întări elucubrațiile. Spre exemplu, către mijlocul secolului al II-lea, Marcion lasă pe din afară tot fundalul iudaic al activității și învățaturii lui Hristos, din copiile sale ale Evangheliei după Luca; Tațian în lucrarea sa despre armonia Evangheliilor, înregistrează numeroase intervenții pe text, prin care oferă suport viziunii sale ascetice cu privire la creștinismul universal. A se vedea Bruce M. Metzger, Bart D. Ehrman, *The Text of the New Testament. Its Transmission, Corruption and Restoration*, Oxford University Press, 2005, p. 265-266; Bart D. Ehrman, *The Orthodox Corruption of Scripture. The Effect of Early Christological Controversies on the Text of the New Testament*, Oxford University Press, 1993, p. 274.

atunci³⁹, care minimalizează rolul preotului și al duhovnicului, dar și al spovedaniei, și care periclitează adevărata misiune a Bisericii prin negarea dimensiunii sacerdotale a cultului creștin.

Tradiția patristică se arată și ea în favoarea sacerdotalismului atunci când interpretează acest text⁴⁰, Teodor de Mopsuestia afirmă că această putere de a lega și dezlega păcatele oamenilor aparține doar lui Dumnezeu, însă El a oferit cu generozitate această autoritate aceluia ce-L slujesc⁴¹. Ambrozie al Milanului susține că această putere a fost încredințată doar preoților și episcopilor Bisericii, ereticii care nu au preoția lui Hristos nu au dreptul să-și revendice acest mare dar⁴². Ioan Gură de Aur este cel mai profund dintre toți atunci când spune că această onoare nu a oferit-o Dumnezeu îngerilor sau arhanghelilor, ci oamenilor, lor le spune că tot ceea ce vor lega pe pământ va fi legat și în ceruri. Ceea ce preoții săvârșesc pe pământ, Hristos certifică în Ceruri⁴³. Grigorie cel Mare vorbește despre apostoli ca unii care au fost ridicați la nivelul judecării divine, întrucât Hristos adevăratește ceea ce ei leagă sau dezleagă în popor, fiindcă aceia care s-au temut de judecata cea dreaptă a lui Iisus Hristos au fost consacrați drept judecători ai neamului, iar locul acestora este suplinit astăzi în Biserică de către episcopi. Deoarece aceia care au primit povara conducerii Bisericii lui Hristos, au primit de asemenea și puterea iertării păcatelor⁴⁴.

Ținând cont de toate datele obținute, putem concluziona următoarele: varianta cea mai aproape de originalul iohanic, din punct de vedere gramatical, istoric și teologic, nu poate fi alta decât *αφενται* adică prezentul „le sunt iertate”. Prin urmare, propunem textul următor:

---

³⁹ Textul din *Ib* 5, 15 vorbește foarte lămurit în acest sens, arătând care este gândirea Bisericii cu privire la această problemă a iertării păcatelor: *κἂν ἁμαρτίας ἢ πεποηκώς, ἀφεθήσεται αὐτῷ* „și dacă a făcut păcate i se vor ierta”. Textul este evident, creștinii bolnavi trupește și sufletește de pe urma păcatelor, datori sunt să cheme preoții Bisericii pentru a se ruga pentru ei, și prin aceasta ei să primească însănătoșirea, care este consecința firească a iertării păcatelor. Atât Origen cât și Ioan Gură de Aur, interpretând acest verset, au accentuat importanța preoților în actul dezlegării păcatelor oamenilor. A se vedea Caesar Aronet, „Ungerea în contextul Iacob 5”, în: *Teologie și Viață*, (2012), 3, pp. 152-153.

⁴⁰ Datele acestea le vom prelua din celebra lucrare de orientare patristică Joel C. Elowsky, *John 11-21*, în: Thomas C. Oden, Christopher A. Hall (eds.), *Ancient Christian Commentary on Scripture: New Testament*, vol. IVb, InterVarsity Press, Downers Grove, [Illinois], 2007.

⁴¹ Theodore of Mopsuestia, *Commentary on John 7.20*, în: Bernard Coulie, Andrea Schmidt (eds.), *Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium*, fourth series, vol. 3, Université catholique de Louvain, 1903, p. 357.

⁴² Ambrose, *Concerning Repentance 1.2.6-7*, în: Philip Schaff, Henry Wace (eds.), *Nicene and Post-Nicene Fathers*, second series, vol. 10, Hendrickson Publishers, Peabody, ³1994, p. 330.

⁴³ John Chrysostom, *Six Books on the Priesthood*, trans. by Graham Neville, St. Vladimir's Seminary Press, Crestwood, 1984, pp. 71-73.

⁴⁴ Gregory the Great, *Forty Gospel Homilies 26*, în: M. Basil Pennington (ed.), *Cistercian Studies Series*, vol. 123, Cistercian Publications, Kalamazoo, 1973, p. 204.

Ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς-ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται: Căroră veți ierta păcatele, le sunt iertate; căroră le veți ține, sunt ținute (*In* 20, 23).

Iertarea păcatelor în contextul unei misiuni autentice

În relatările sinopticilor cu privire la evenimentul arătării Mântuitorului Hristos ucenicilor Săi, identificăm o tendință generală de a portretiza o arie misionară generală: în Evanghelia după Sfântul Luca tendința este de a predica iertarea păcatelor; în Evanghelia după Sfântul Matei este de a boteza iar în epilogul Evangheliei după Sfântul Marcu se subliniază atât predicarea Evangheliei cât și Botezul⁴⁵. În *In* 20, 23 întâlnim o formulare ioaneică elaborată, iar din acest punct de vedere al formei, putem spune că *In* 20, 23 îl completează pe *Lc* 24, 47⁴⁶ întocmai cum *Mc* 16, 16⁴⁷ consolidează spectrul mateian din 28, 19⁴⁸. Iertarea păcatelor, în viziunea Sfântului Ioan, devine o condiție *sine qua non* în misiunea încredințată ucenicilor și apostolilor de a predica Evanghelia la toate neamurile, desăvârșind activitatea catehetică și baptismală. Contextul ioaneic al încredințării misiunii, spre deosebire de *Mt* 16, 19, este în perioada imediat următoare Învierii lui Hristos (20, 21), și cel al dăruirii Sfântului Duh (20, 22) apostolilor și ucenicilor prezenți, ceea ce dovedește continuarea activității misionare a lui Hristos în lume de către ucenicii și apostolii Lui⁴⁹. Iar de aici reiese o dublă dimensiune a misiunii creștine: cea a declarării mântuirii dar și a judecății⁵⁰. Faptul că trimiterea lor la misiune este comparată cu trimiterea Fiului de către Tatăl, anunță o altfel de trimitere misionară decât cea cu care suntem obișnuiți de către sinoptici, și anume continuarea măreței misiuni a lui Hristos în lume, înțeleasă de acum din perspectiva dimensiunii ei sacramentale⁵¹.

⁴⁵ Raymond E. Brown, *The Gospel According to John...*, p. 1030.

⁴⁶ καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν εἰς ἅφρασιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη. ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ „și întru numele Său să se propovăduiască pocăința și iertarea păcatelor la toate neamurile, începând de la Ierusalim”.

⁴⁷ ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται „Cel ce va crede și se va boteza, se va mântui; dar cel ce nu va crede se va osândi”.

⁴⁸ πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος „Drept aceea, mergeți și faceți ucenici din toate neamurile, botezându-i în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”.

⁴⁹ D.A. Carson, *The Gospel According to John*, în: D.A. Carson (ed.), *The Pillar New Testament Commentary*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, [Michigan], 1991, p. 655.

⁵⁰ George R. Beasley-Murray, *John*, în: Bruce M. Metzger, David A. Hubbard, Glenn W. Barker (eds.), *Word Biblical Commentary*, vol. 36, Word Books Publisher, Dallas, 1999, p. 383.

⁵¹ Stelian Tofană, „Jesus Appearance to the Ten Disciples and its Theological Dimension (John 20: 19-23). An Orthodox exegetical perspective”, în: *Studia Universitatis Babeș-Bolyai Theologia Orthodoxa*, (2007), 2, p. 23.

Apostolii fiind de acum protectorii sacramentelor divine, spune Sf. Chiril al Alexandriei⁵².

Dacă completăm textul acesta ioaneic cu cel mateian amintit, identificăm o nuanță misionară cheie. În *Mt* 28, 18 Mântuitorul spune următoarele: „Datu-Mi-s’a toată puterea [autoritatea]” (*ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία*), deci cu această putere sunt investiți și apostolii și ucenicii în vederea împlinirii misiunii lor. Forța acestei misiuni se pierde din vedere datorită greșitei traduceri românești a substantivului *ἐξουσία* care înseamnă mult mai mult decât o simplă putere, traducerea lui corectă subliniază autoritatea sau puterea absolută⁵³ a clerului de a acționa în lume potrivit măsurii misiunii lui Hristos, cu specială referire în problema iertării păcatelor. De o importanță deosebită este faptul că încredințarea misiunii, în teologia ioaneică, se petrece sub auspiciile Duhului Sfânt, iar chestiunea iertării păcatelor este un dar special al Duhului, de aceea apostolii și ucenicii nu pot acționa independent în problema iertării păcatelor, ci numai inspirați de către Sfântul Duh⁵⁴.

Hristos le-a spus ucenicilor Săi multe despre viitoarea lor misiune cu mult timp înaintea acestui episod al suflării Duhului asupra lor, și tot ceea ce Duhul Sfânt va face pentru ei (14, 12-14; 15, 18-16, 13), încât mai sunt doar puține lucruri de adăugat. Dar ceea ce Hristos a adăugat în acea seară, anume harul iertării păcatelor de către ei înșiși, le întrece pe toate, împlinind ceea ce le promisese anterior, că întru numele Lui, cei care vor crede vor săvârși lucruri mult mai mărețe⁵⁵ (14, 12). Această practică a iertării păcatelor a fost o componentă de bază în misiunea creștină a Bisericii primare, iar în acest sens, mărturia lui Origen este incontestabilă (*Comm. in Mt. XII. 14*), el spune că episcopii au primit de la apostoli puterea de a lega și dezlega păcatele oamenilor⁵⁶.

---

⁵² Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, coll. *Părinți și Scriitori Bisericești*, vol. 41, E.I.B.M.B.O.R., București, 2000, p. 1154.

⁵³ Stelian Tofană, „Centralitatea Evangheliei lui Iisus Hristos în viața lumii – o perspectivă biblică”, în: Valer Bel, Cristian Sonea, Grigore-Dinu Moș (eds.), *Credință și Mărturisire. Istorie și Actualitate*, Presa Universitară Clujeană, 2012, p. 29.

⁵⁴ William Hendriksen, *The Gospel According to John*, vol. 2, Baker Book House, Grand Rapids, [Michigan], 1953, p. 460.

⁵⁵ J. Ramsey Michaels, *The Gospel of John*, în: Ned B. Stonehouse, F.F. Bruce, Gordon D. Fee (eds.), *The New International Commentary on the New Testament*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, [Michigan], 2010, p. 1013.

⁵⁶ J.H. Bernard, *A Critical and Exegetical Commentary on the Gospel According to St. John*, vol. 2, în: Alfred Plummer, Francis Brown (eds.), *The International Critical Commentary*, T.&T. Clark, Edinburgh, 1976, pp. 678-679.

Concluzii

Tendențele criticismului biblic modern converg spre a ataca dogmele de bază ale tradiției Bisericii creștine primare, printre ele se numără și sacerdotalismul. Cercetătorii au încercat să reconstruiască un original ioaneic pierdut, ținând cu obstinație la includerea în *textus*-ul *receptus* a unui perfect care nu face altceva decât să răstoarne practica Bisericii de aproape două milenii, cu toate că acoperirea lor textuală și gramaticală era mult precară, iar cea istorică și teologică aproape inexistentă. Problemativul indicativ perfect *αφεωνται* pare să sugereze că păcatele tuturor oamenilor din cursul istoriei prehistice respectiv posthistice, sunt deja iertate de Hristos, într-un mod magic, iar rolul episcopilor și al preoților reducându-se doar la a lua act de prezență. O perspectivă care frizează ridicolul, cu atât mai mult cu cât vine în contradicție flagrantă cu mărturiile părinților Bisericii din veacurile imediat următoare creștinismului primar.

Acoperirea textuală și patristică a perfectului *αφεωνται* „le-au fost iertate”, după cum am arătat, este una insuficientă, variantele păstrate de majoritatea manuscriselor Noului Testament folosesc de cele mai multe ori indicativul prezent *ἀφίενται* „le sunt iertate”, sau viitorul *αφεθησεται* „le vor fi iertate”, ambele indicând valoarea sacramentală a textului Sfântului Ioan și implicit rolul direct al clerului în problema iertării păcatelor oamenilor. În urma unei brevilocvente survolări patristice, am observat că majoritatea dintre părinții Bisericii folosesc varianta de prezent a verbului în comentariile lor, cu excepția Sfântului Ioan Gură de Aur, Chiril al Alexandriei și Ioan Damaschin. Însă nici unul din aceștia trei nu se îndoiesc de puterea oferită de Hristos apostolilor și ucenicilor de a ierta păcatele oamenilor.

Pe baza cercetărilor profesorului H.Cadbury, am observat că un perfect din apodoză, în cazul nostru (*αφεωνται*) nu indică în toate cazurile o acțiune sau o condiție anterioară celeilalte clauze, și deci, potrivit cazului nostru, nu înseamnă că păcatele au fost deja iertate de Hristos la momentul când apostolii sau ucenicii le identifică în popor. Prin urmare, susține Cadbury, putem vorbi despre valoarea sacramentală a textului chiar și în cazul folosirii perfectului *αφεωνται*.

Recuperarea dimensiunii sacramentale a textului devine o sarcină stringentă în contextul misiunii Bisericii de azi, când activitatea misionară a preotului este tot mai blamată și mediatizată. Recunoașterea autorității preotului de a lega și a dezlega păcatele oamenilor însumează recunoașterea autorității Celui ce l-a trimis în misiune pentru a continua lucrarea soteriologică începută de El (*In 20, 22*).

